

# **РЕЗЮМЕТА НА РЕЦЕНЗИРАНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ**

**на доц. д-р Радостин Вазов**

**кандидат в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” по професионално направление 3.8. Икономика (Застраховане и социално дело), обявен в ДВ, бр.**

**20/08.03.2024 г**

**Хабилитационен труд - монография**

- 1. Vazov R., "Inovative Approaches to Insurance Company Cash Flow Management (contemporary theoretical aspects)", VUZF Publishing House "St. Grigorii Bogoslov", 2019, ISBN: 978-954-8590-54-9**

## **Резюме**

В българската икономическа теория и практика въпросите и проблемите, свързани с управлението на паричните потоци в застраховането, са все още сравнително слабо разработени. Още по-оскъдни, почти липсващи, са разработките, посветени на управлението на риска в тази област. Подобно състояние е обяснимо с факта, че паричните потоци, включително и в застраховането, са икономическа категория, която е особено чувствителна и бързо реагира на всички, даже и на най-слабите сигнали и въздействия от страна на бизнес пространството. Неминуемо обаче, тази специфична проблематика ще привлича все повече вниманието на специалистите от застрахователната теория и практика, тъй като става въпрос за управлението на риска в една сфера, която съвсем съзнателно и целенасочено, освен собствените, поема и рискове на други физически, юридически и публични субекти.

С оглед на казаното, най-напред се определя и оценява новата роля и мястото на застраховането в съвременното бизнес пространство и по-специално във финансовата сфера. Смятам, че именно обществената оценка на полезността на застраховането, изразена чрез съответните показатели, е основната предпоставка за неговото възприемане, за потреблението на предлаганите продукти, както и за цялостното му състояние, развитие и проявлението на свързаните с това рискове, включително и рисковете при паричните потоци.

Във връзка със *степента на изследване и разработеност* на проблематиката при паричните потоци и при управлението на риска в тази област, следва да се обърне внимание на няколко обстоятелства, а именно:

а) Хронологически *най-напред възниква концепцията за управление на паричните потоци*, а в последно време започва да се говори и за *управлението на свързаните с тях рискове*.

б) Между двете концепции е *налице права и обратна връзка*. Това се подкрепя от реалния факт, че управлението на паричните потоци е насочено към *нарастването* на техния обем (*респ. намаляване на негативния, т.е. рисковия ефект*) и стойността на фирмата, а риск мениджмънтът има за цел *намаляване* на загуби (запазване и увеличаване на стойността чрез намаляване на риска).

в) В повечето аспекти и до голяма степен двете концепции дават основание и биха могли *да се разглеждат неразделно, като два мениджърски подхода с една обща крайна цел – максимизиране на растежа и стойността на бизнес организацията*. Основание за това дава приложението на някои *общии изследователски подходи, методи и инструменти*, а така също и големият брой публикации, в които наред с основните управленски постановки и решения, *неизбежно се засягат и въпроси, отнасящи се до третирането и ограничаването на риска*.

При изследванията върху мениджмънта на фирмените парични потоци и свързания с тях риск, тези обективни обстоятелства *не бива да се пренебрегват*.

В българската икономическа теория и практика въпросите и проблемите, свързани с управлението на паричните потоци, включително и в застраховането, са все още *сравнително слабо разработени*. *Още по-оскъдни, почти липсващи, са разработките, посветени на управлението на риска в тази област*. Практиката е доказала, че паричните потоци на бизнес организациите, включително и в застраховането, са икономическа категория, която е особено чувствителна и бързо реагира на всички, даже и на най-слабите сигнали и въздействия от страна на бизнес пространството. Следователно, тяхната специфична проблематика ще привлича все повече вниманието на специалистите от застрахователната теория и практика, тъй като, както вече бе споменато, става въпрос за управлението на риска в една сфера, която съвсем съзнателно и целенасочено, освен собствените, поема и рискове на други физически, юридически и публични субекти.

## **Abstract**

In Bulgarian economic theory and practice, the issues and problems related to the management of cash flows in insurance are still relatively poorly developed. Even more scarce, almost non-existent, are developments dedicated to risk management in this area. Such a situation can be explained by the fact that cash flows, including in insurance, are an economic category that is particularly sensitive and quickly reacts to all, even the weakest signals and impacts from the business space. Inevitably, however, this specific issue will increasingly attract the attention of specialists from insurance theory and practice, since it is a matter of risk management in a field that quite consciously and purposefully, in addition to its own, also takes risks of other physical, legal and public subjects.

In view of the above, first of all, the new role and place of insurance in the modern business space and in particular in the financial sphere is defined and evaluated. I believe that it is the public assessment of the usefulness of insurance, expressed through the relevant indicators, that is the main prerequisite for its perception, for the consumption of the offered products, as well as for its overall condition, development and the manifestation of the related risks, including the risks of monetary flows.

In connection with the degree of research and development of the problems in cash flows and in risk management in this area, attention should be paid to several circumstances, namely:

a) Chronologically, the concept of managing cash flows first arose, and recently, the management of the risks associated with them also began to be talked about.

b) There is a direct and inverse relationship between the two concepts. This is supported by the real fact that the management of cash flows is aimed at increasing their volume (resp. reducing the negative, i.e. risk effect) and the value of the company, and risk management aims at reducing losses (preserving and increasing value by reducing risk).

c) In most aspects and to a large extent, the two concepts give reason and could be considered inseparable, as two management approaches with one common ultimate goal - maximizing the growth and value of the business organization. The basis for this is the application of some general research approaches, methods and tools, as well as the large number of publications, in which, along with the main management positions and decisions, issues related to the treatment and limitation of risk are inevitably affected.

In research on the management of company cash flows and related with them risk, these objective circumstances should not be ignored.

In Bulgarian economic theory and practice, the issues and problems related to cash flow management, including insurance, are still relatively poorly developed. Even more scarce, almost

non-existent, are developments dedicated to risk management in this area. Practice has proven that cash flows of business organizations, including insurance, are an economic category that is particularly sensitive and quickly reacts to all, even the weakest signals and impacts from the business space. Therefore, their specific problematic will increasingly attract the attention of specialists from insurance theory and practice, since, as already mentioned, it is a matter of risk management in a field that quite consciously and purposefully, in addition to its own, also takes risks of others physical, legal and public entities.

**Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд**

**2. Вазов Р., "Предприемачество иновации и мениджмънт (Нови подходи и представи), Издателство на ВУЗФ "Св. Григорий Богослов", 2019 г., ISBN 978-954-8590-55-6**

### **Резюме**

Разработката представя някои идеи за това къде най-добре могат да бъдат насочени изследванията в областта на предприемачеството, как и какви потенциални резултати могат да бъдат постигнати. Предлагат се поредица от насоки, в рамките на които могат да се развият важни изследвания със значително въздействие върху нашето разбиране за предприемаческия феномен – и следователно за начина, по който напредваме в анализа на предприемачеството.

В **Глава 1** подчертаваме значението на управлението на предприемаческия процес и обсъждаме как изграждането на литературата за управление на иновациите и операциите осигурява здрава основа, от която могат да се провеждат многобройни изследвания. Поспециално, въпреки че знанието е от основно значение за генерирането и усъвършенстването на потенциалната възможност, ние не разполагаме с добро разбиране за това как да управляваме това знание и, в този смисъл, какви мотивации водят до предприемачески действия. В тази част ще опишем стъпките на „капацитета за поглъщане“, бариерите и оперативния мениджмънт по-общо, и ще започнем да ги излагаме в неизследван терен в областта на предприемачеството, за да предоставим индикация за жизнеността, генерирана от бъдещата новаторска работа в тази област. Това не само създава жизнеспособност в областта на предприемачеството, но също така има потенциал да съживи тези теми в областта на иновациите и управлението на операциите.

В **Глава 2** предлагаме идеята за устойчиво предприемачество като връзка между това, което трябва да се поддържа (т.е. природата, живота и общността) и което трябва да се разработи (включващо икономическите и неикономическите ползи за отделните лица, икономиката и обществото) чрез предприемачески действия. Изследваме възможностите за

научен анализ, свързан с въпроса какво трябва да се поддържа и какво да се развива в устойчивото предприемачество. Също така проучваме предприемачите като връзка между научната общност и общността на крайните потребители. Това е важно, защото научните знания, основани на научни изследвания, имат потенциал да повлияят на устойчивостта на поведението на крайните потребители; за съжаление, обаче, съществуват многобройни пречки за това. Предприемаческото действие е механизъм за преодоляване на някои от тези пречки и по този начин за свързване на научните и потребителските общности за постигане на резултати от устойчивото развитие.

В Глава 3 подчертаваме как бъдещите изследвания могат да дадат важен принос към знанието и да изградят нова основа за последващи изследвания, като проучат:

- (1) финансовите, социалните и психологическите последици от провала;
- (2) взаимовръзките между финансовите, социалните и/или психологическите резултати от преживяването на неуспех, включително увеличаващите и забавящи ефекти;
- (3) процесите на чувствителност и учене от неуспех, особено тези, свързани с разглеждането и изучаването на правдоподобни истории за провал.

В Глава 4 изследваме:

- (1) как се променя потенциалната възможност за семеен бизнес в резултат на взаимодействията между подгрупите вътре и извън семейството и бизнеса, както и как тези подобности могат да се трансформират от предприемаческия процес;
- (2) как се преплитат предприемаческият процес и понятието за социално емоционално богатство, за да се осигурят възможности за нови идеи за предприемаческото действие и изпълнението на семейния бизнес;
- (3) как семейните предприятия имат способността и мотивацията да организират „състраданието“, за да облекчат трудностите на хората вътре и извън семейството, както и вътре и извън бизнеса.

## **Abstract**

The paper presents some ideas about where entrepreneurship research can best be directed, how and what potential results can be achieved. A series of directions are suggested within which important research can be developed with significant impact on our understanding of the entrepreneurial phenomenon – and therefore on how we advance the analysis of entrepreneurship.

In Chapter 1, we highlight the importance of managing the entrepreneurial process and discuss how the building innovation and operations management literature provides a solid foundation from which numerous studies can be conducted. In particular, although knowledge is central to the

generation and refinement of potential opportunity, we do not have a good understanding of how to manage this knowledge and, for that matter, what motivations lead to entrepreneurial action. In this section, we will describe the steps of absorptive capacity, barriers, and operational management more generally, and begin to lay them out in uncharted entrepreneurship terrain to provide an indication of the vitality generated by future innovative work in this area. . This not only creates viability in the field of entrepreneurship, but also has the potential to revitalize these topics in the fields of innovation and operations management.

In Chapter 2, we propose the idea of sustainable entrepreneurship as a link between what needs to be maintained (i.e. nature, life and community) and what needs to be developed (including the economic and non-economic benefits to individuals, the economy and society) through entrepreneurial actions. We explore the possibilities for scientific analysis related to the question of what should be maintained and what should be developed in sustainable entrepreneurship. We also explore entrepreneurs as a link between the scientific community and the end-user community. This is important because research-based scientific knowledge has the potential to influence sustainability of end-user behaviour; unfortunately, however, there are numerous obstacles to this. Entrepreneurship is a mechanism to overcome some of these obstacles and thus to connect the scientific and user communities to achieve sustainable development outcomes.

In Chapter 3, we highlight how future research can make an important contribution to knowledge and build a new foundation for further research by exploring:

- (1) the financial, social and psychological consequences of failure;
- (2) the interrelationships between the financial, social, and/or psychological outcomes of experiencing failure, including amplifying and mitigating effects;
- (3) the processes of sensitivity and learning from failure, especially those related to viewing and learning from plausible stories of failure.

In Chapter 4 we explore:

- (1) how the potential opportunity for a family business changes as a result of interactions between subgroups within and outside the family and the business, and how these subgroups may be transformed by the entrepreneurial process;
- (2) how the entrepreneurial process and the concept of socioemotional wealth intertwine to provide opportunities for new ideas about entrepreneurial action and family business performance;
- (3) how family businesses have the ability and motivation to organize “compassion” to alleviate the hardships of people inside and outside the family, as well as inside and outside the business.

**Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация**

- 3. Radostin Vazov, Milena Tepavicharova, Ludmila Aleksejeva, “Interaction of Subordinate Staff Management and Factors of Economic Performance of Companies in the Bulgarian Mining and Quarrying Sector”, E3S Web of Conferences 174, 04031 (2020), Vth International Innovative Mining Symposium  
<https://doi.org/10.1051/e3sconf/202017404031>, IF 0.78, 67th percentile**

**Резюме.**

Постигането на високи производствени и икономически резултати в стопанските субекти на минната индустрия в България е възможно само чрез изграждането на ефективна система за управление на подчинения персонал. В контекста на системния подход от първостепенно значение е да се очертаят факторите за управление на подчинения персонал, които оказват положително влияние върху икономическото състояние на бизнес организациите. Изграждането на модел на фактори за управление на подчинения персонал ни позволява да идентифицираме и прилагаме множество подходи и механизми. Това създава възможности за подобряване на управлението на подчинения персонал, което има положително въздействие върху развитието на минните компании. Целта на настоящата статия е да се изследват факторите за управление на подчинения персонал и да се разработи модел на тези, които оказват пряко и косвено влияние върху производствените и икономическите резултати на фирмите от кариерния бранш в България. Статията е структурирана в два основни раздела. Първият включва анализ на факторите на управление на подчинената работна сила, като се изследват връзките и отношенията с икономическата ефективност на фирмите. Вторият раздел въвежда модел на управленски фактори, които се оказват особено подходящи за постигане на висока икономическа ефективност в българските минни компании.

**Abstract.**

The achievement of high production and economic results in the economic entities of the mining industry in Bulgaria is possible only through the elaboration of an effective system for management of the subordinate personnel. In the context of the systematic approach, it is of paramount importance to outline the factors for subordinate staff management which have a positive impact on the economic status of the business organizations. Building a model of factors for subordinate staff management enables us to identify and implement multiple approaches and mechanisms. This

creates opportunities for improving the management of the subordinate personnel, which has a positive impact on the development of the mining companies. The purpose of this article is to study the factors for subordinate staff management and to elaborate a model of those which have a direct and indirect impact on the production and economic results of the companies in the quarrying industry in Bulgaria. The article is structured in two main sections. The first includes an analysis of the factors of management of the subordinate workforce, examining the connections and relations with the economic performance of the companies. The second section introduces a model of management factors which prove to be particularly relevant to achieving high economic performance in the Bulgarian mining companies.

**4. Vazov Radostin; Shvachych Gennady; Moroz Boris; Kabak Leonid; Kozenkova Vladyslava; Karpova, Tetiana; Busygin Volodymyr. “Development Features and Principles of Blockchain Technologies and Real Options as the Main Components of the Digital Economy”, Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies Open Access Volume 126, Pages 57 – 74, 2022., (Q3), IF 0.9**

**Резюме**

Статията показва, че цифровата икономика разкрива огромен набор от възможности за различни предприятия. Отбелязват се силните страни на цифровата икономика: намаляване на разходите, повишаване на нивото на сигурност и прозрачност на транзакциите и тясно фокусиране върху различни сектори на икономиката. В тази връзка, за ясно и категорично разбиране на разглежданите проблеми, авторите въведоха определението за цифрова икономика, цифрови технологии в икономиката и „от край до край” цифрови технологии в икономиката. Предложеният от авторите подход позволи да се заключи, че терминът цифрова икономика се отличава с няколко тънкости, свързани с недостатъчно познаване, разбиране на техническото изпълнение и гъвкавост. Изследването има за цел да разкрие характеристиките и принципите на развитие на основните компоненти на дигиталната икономика: технологията на разпределения регистър (блокчейн) и технологиите за реални опции. Документът показва, че блокчейн технологията, като децентрализиран регистър на данни, е най-обсъжданата и подходяща тема в развитието на цифровата икономика. Документът анализира неговите силни страни, като намаляване на разходите, повишена сигурност и прозрачност на транзакциите, засягащи различни сектори на икономиката. Проведеното изследване разкрива същността на основните положения на тактиката и стратегията при решаване на проблема с ценообразуването на реалните опции. В същото време документът представи нова класификация на опционните договори, която позволява да се определят начините за тяхното



прилагане и развитие. Като има предвид, че анализът на проблема с ценообразуването на опционните договори показва уместността на новите математически методи, разработени за тяхната надеждна и точна оценка. Документът демонстрира, че в момента интересът към концепцията и техниката за прилагане на реални опции значително се е увеличил, тъй като те привличат вниманието като потенциално важен инструмент за оценка и подобряване на стратегия за развитие на предприятието.

### **Abstract**

The paper shows that the digital economy reveals a huge range of opportunities for various enterprises. It noted its strengths: costs reduction, increasing level of transactions' security and transparency, and close focus on various sectors of the economy. In this regard, for a clear and definite understanding of the problems under consideration, the authors introduced the definition of the digital economy, digital technologies in the economy, and "end-to-end" digital technologies in the economy. The authors' proposed approach allowed concluding that the digital economy term is distinguished by several subtleties associated with insufficient knowledge, understanding of technical implementation, and flexibility. The research aims at revealing the development features and principles of the main components of the digital economy: distributed ledger technology (blockchain) and real option technologies. The paper shows that blockchain technology, as a decentralized data ledger, is the most discussed and relevant topic in the development of the digital economy. The paper analyzed its strengths, such as cost reduction, increased security, and transaction transparency affecting various sectors of the economy. The conducted research reveals the essence of the main provisions of tactics and strategies when solving the problem of real options pricing. At the same time, paper presented a new classification of options contracts allowing determining the ways of their application and development. Whereas, the analysis of the problem of options contracts pricing demonstrated the relevance of new mathematical methods developed for their reliable and accurate evaluation. The paper demonstrates that, at present, interest in the concept and technique of real options application has significantly increased as they draw attention as a potentially essential tool for evaluation and improving an enterprise development strategy.

- 5. Striukov V.V.; Grynko T.V.; Krupskiy O.P.; Vazov R.G., "Current state and strategic directions of development of public management of nursing education in ukraine", *Medicni Perspektivi*, Open Access Volume 27, Issue 1, Pages 174 – 183, 2022.**

## **Резюме.**

Статията представя резултатите от изследването на текущото състояние на публичната администрация и стратегическите насоки за развитие на образованието за медицински сестри в Украйна на примера на Днепропетровска област. Регионът е избран, защото е на второ място в Украйна по отношение на населението (на първо място Донецка област). Целта на изследването е да се определят стратегическите перспективи за реформиране и ефективно развитие на медицинския сектор, по-специално на образователната система на здравните работници въз основа на изследването на текущото състояние на управлението на общественото здравеопазване. Статията има концептуален характер, поради което са избрани следните методи на изследване: систематизиране и обобщение; анализ и спецификация; абстрактно-логически. Анализът на научната база данни на местни и чуждестранни изследователи установи, че публичното управление на системата на средното медицинско образование, включително системата на здравеопазването, е в криза и се характеризира с глобалност, дълготрайност и сложност. Според резултатите от статистическата обработка на първичните данни е установено, че въпреки високото ниво на завършилите специалност «223 Медицинска сестра» със степен професионален младши бакалавър и бакалавър за пет години (от 2016 г. до 2020 г.) броят на медицинските сестри е намалял с 21.6004% и тази негативна тенденция продължава. Държавното управление на образованието за медицински сестри се определя като специален вид професионална дейност, чиято цел и резултат е да осигури, поддържа живот и динамично развитие на индустрията, чиито основни механизми са: нормативно-правни, координационни, организационно-мотивационни, образователно-педагогически, икономически. Статията подчертава необходимостта от разработване на стратегически насоки за развитие на публичната администрация в системата на медицинското образование, която да осигури на медицинските институции висококвалифицирани специалисти, като се вземат предвид пазара на образователни услуги и нуждите на обществото, за създаване и прилагане ефективен механизъм за мобилизиране на ресурси за посрещане на нуждите на медицинското образование, като се вземе предвид непрекъснатото професионално развитие за обучение на висококвалифицирани специалисти

## **Abstract.**

The article presents the results of the study of the current state of public administration and strategic directions of development of nursing education in Ukraine by on the example of Dnipropetrovsk region. The region was chosen because it ranks second in Ukraine in terms of population (first place Donetsk region). The purpose of the study is to determine the strategic prospects for reform and

effective development of the medical sector, in particular the education system of health workers on the basis of the study of the current state of public health management. The article has a conceptual nature, so the following research methods were chosen: systematization and generalization; analysis and specification; abstract-logical. An analysis of the scientific database of domestic and foreign researchers found that public administration of the secondary medical education system, including the health care system, is in crisis and is characterized by globality, longevity and complexity. According to the results of statistical processing of primary data, it was found that despite the high level of graduates in the specialty «223 Nursing» of degrees professional junior bachelor and bachelor for five years (from 2016 to 2020) the number of nurses decreased by 21.6004% and this negative trend continues. State management of nursing education was defined as a special type of professional activity, the purpose and result of which is to ensure, support life and dynamic development of the industry whose main mechanisms are: regulatory-legal, coordination, organizational motivational, educational-pedagogical, economic. The article emphasizes the need to develop strategic directions for the development of public administration in the system of medical education, which would provide medical institutions with highly qualified specialists, taking into account the market of educational services and the needs of society, to create and implement an effective resource mobilization mechanism to meet the needs of medical education, taking into account continuous professional development to train highly qualified professionals

**Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове**

**б. Проф. д-р Григор Димитров, доц. д-р Радостин Вазов, Финансиране на здравната система: проблеми и предизвикателства, списание „Здравна политика и мениджмънт“, том 20, №3, 2020 г., ISSN 13134981**

### **Резюме**

Поведението на държавата по време на пандемията ни даде и дава много уроци и породи много размисли. За много действия и бездействия на законодатели и управляващи, а и на нас, които мълчаливо или с привидно съгласие приемахме много решения, всички сега плащаме и ще плащаме висока цена. Целта на тази статия е да покаже, че здравеопазването дълги години не беше приоритет на държавата. Тук разглеждаме проблемите свързани с финансирането на здравната система системата. Анализираме съществуващите практики и разкриваме основният проблем: Акцентирането върху отделни краткосрочни приоритети,

доминирането на популистки цели свързани с политически пристрастия. Заедно с това се прилага „нова“ философия на организация на управлението на здравната система без да се извърши предварителен анализ на разполагаемите финансови и кадрови ресурси.

## **Abstract**

Поведението на държавата по време на пандемията ни даде и дава много уроци и породи много размисли. За много действия и бездействия на законодатели и управляващи, а и на нас, които мълчаливо или с привидно съгласие приемахме много решения, всички сега плащаме и ще плащаме висока цена. Целта на тази статия е да покаже, че здравеопазването дълги години не беше приоритет на държавата. Тук разглеждаме проблемите свързани с финансирането на здравната система системата. Анализираме съществуващите практики и разкриваме основният проблем: Акцентирането върху отделни краткосрочни приоритети, доминирането на популистки цели свързани с политически пристрастия. Заедно с това се прилага „нова“ философия на организация на управлението на здравната система без да се извърши предварителен анализ на разполагаемите финансови и кадрови ресурси.

**7. Вазов Р., "Системата "бонус-малус" – коментари и тълкувания"., Колективна монография "Икономиката на България и Европейския съюз в дигиталния свят", УНСС 2019 г.**

## **Резюме**

Изложените постановки, бележки и коментари са по повод и във връзка с обявеното обществено обсъждане на Проекта на Наредбата за единните изисквания за коригирането на застрахователната премия при прилагането на система „бонус-малус“ при задължителната застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите“ в РБ.

Представеното становище е изцяло на автора и не ангажира никоя институция.

## **Abstract**

The presented statements, notes and comments are on the occasion of and in connection with the announced public discussion of the Draft Ordinance on the uniform requirements for the adjustment of the insurance premium when applying the "bonus-malus" system for the compulsory insurance "Civil liability of motorists" in the Republic of Bulgaria. The opinion presented is entirely the author's and does not commit any institution.

**8. Вазов Р. Предприемачество и глобализация, "VUZF Review", Online journal for economics, Volume 4(8), Number 1, 2019 ISSN 2534-9228**

**Резюме**

Иновациите в организациите, улеснени от информационните и комуникационните технологии (ИКТ) и глобалната логистика, променят нашите разбирания за връзката между размера на организацията и ефективността. Стандартната достъпност и гъвкавост, с които разполагат по-малките участници на пазара не са вече „табу“ за големите фирми. Преструктурирайки се в глобални мрежи, те могат да навлизат на различни пазарни ниши, недостъпни за тях досега и в същото време да използват по-широката си ресурсна база. За да съществува тази сложната мрежа от взаимоотношения и познание на различно ниво в компаниите, е необходимо създаване мултидисциплинарни знания и изграждане на творческа среда, която се простира отвъд границите на самите фирми. Това са територии с богати ресурси от знания, включващи университети, финансови институции и високотехнологичен пазар на труда. Тази форма на „мрежово предприятие“ е съставена от компоненти на по-големи корпорации, които си сътрудничат в специфични пространствени и тематични области. Такива технологични мрежи съществуват в Азиатско-тихоокеанския регион и Великобритания, но фирмите като цяло продължават да следват глобални стратегии за пряка конкуренция.

**Abstract**

Organizational innovations facilitated by information and communication technologies (ICT) and global logistics are changing our understanding of the relationship between organizational size and performance. Standard affordability and flexibility available to smaller market participants are no longer "taboo" for large firms. By restructuring themselves into global networks, they can enter different market niches previously inaccessible to them and at the same time use their wider resource base. For this complex network of relationships and knowledge to exist at different levels in companies, it is necessary to create multidisciplinary knowledge and build a creative environment that extends beyond the boundaries of the companies themselves. These are territories with rich knowledge resources, including universities, financial institutions and a high-tech labor market. This form of "network enterprise" is made up of components of larger corporations that collaborate

in specific spatial and thematic areas. Such technology networks exist in the Asia-Pacific region and the UK, but firms generally continue to pursue global strategies of direct competition.

**9. Вазов Р. "Трансформация на образованието. Предприемачески университети", Колективна монография "Икономиката на България и Европейския съюз в дигиталния свят", УНСС 2019 г.**

### **Резюме**

В съвременните общества на знанието университетите трябва да разширят традиционните си преподавателски и изследователски функции, като по този начин засилят своята ангажираност към обществото и индустрията. За целта е необходимо да се определят нови образователни модели, които са по-фокусирани върху непрекъснатото обучение, иновациите, социалната ангажираност и създаването на нови продукти. Мисията на университетите е да създадат среда, която подкрепя социалното и икономическо развитие, основано на предприемачески и иновативни идеи. За да се постигнат тези резултати е необходимо да се определят стандартите в предприемаческото образование, за да се въведат в учебната програма и да се укрепят инкубаторите, насочени към създаването на резултати от научните изследвания в университетите.

### **Abstract**

In today's knowledge societies, universities must expand their traditional teaching and research functions, thus strengthening their commitment to society and industry. For this purpose, it is necessary to define new educational models that are more focused on continuous learning, innovation, social engagement and the creation of new products. The mission of universities is to create an environment that supports social and economic development based on entrepreneurial and innovative ideas. In order to achieve these results, it is necessary to define standards in entrepreneurship education, to introduce them into the curriculum and to strengthen incubators aimed at creating research results in universities.

**10. Вазов Р. "Парите и застраховането", списание "Ново знание" година VIII, бр. 1, 2019 г., ISSN 2367-4598. ISSN 1314-5703**

## **Резюме**

Историята на застраховането по безспорен начин ни убеждава, че то е една от найдревните категории в обществено-икономическите отношения между хората, по-специално за противодействие на негативни и разрушителни сили, допринасящи за материални и нематериални загуби. То се заражда в късния етап на разложението на първобитнообщинния строй и с течение на времето се превръща в постоянен спътник на тези отношения. Казано по друг начин, застраховането като исторически еволюционен феномен следва обществено-икономическото развитие. Днес, в глобален мащаб, този сектор се е превърнал в мощна финансова индустрия, която също изпитва както благоприятните, така и негативните ефекти на динамиката на обществено-икономическите процеси. Това налага търсенето на все по-ефикасни подходи, методи и начини за управление на риска в застрахователните компании.

## **Abstract**

The history of insurance indisputably convinces us that it is one of the most ancient categories in socio-economic relations between people, in particular for countering negative and destructive forces contributing to material and immaterial losses. It was born in the late stage of the decomposition of the primitive communal system and over time became a constant companion of these relations. In other words, insurance as a historical evolutionary phenomenon follows socio-economic development. Today, on a global scale, this sector has become a powerful financial industry, which also experiences both the favorable and negative effects of the dynamics of socio-economic processes. This necessitates the search for more and more efficient approaches, methods and ways of risk management in insurance companies.

**11. Вазов Р. "Dr. Consulta. Case study on social entrepreneurship and co-creation", Икономиката на България и Европейския съюз. Колективна монография, УНСС 2018, ISBN 978-619-232090-4**

## **Резюме**

Целта на разработката е да разкрие чрез разглеждането на казуса на д-р Консулта част от характеристиките на „Co-creation“: асинхронност, разнообразие, бързото прототипиране,

проблемното пространство и недоминиране на знанието. Показваме, че „Co-creation“ е основно фокусирано върху опита, а не толкова върху знанията. „Cocreation“ е свързано с опит да се научи или да се създаде нещо от практиката и опита, а не толкова от това колко много хора знаят. Знанието става второстепенно необходимо условие за развитието на бизнеса, а не основно.

### **Abstract**

The purpose of the article is to reveal, through the examination of Dr. Consulta's case study, some of the characteristics of "Co-creation": asynchrony, diversity, rapid prototyping, problem space and non-dominance of knowledge. We show that "Co-creation" is mainly focused on experience and not so much on knowledge. "Cocreation" is about trying to learn or create something from practice and experience, not so much from how much people know. Knowledge becomes a secondary necessary condition for business development, not the main one.

**12. Вазов Р. "Застраховане на катастрофични рискове посредством алтернативно трансфериране на риска", Академично издателство "Ценов". Сборник доклади. Свищов 2018. ISBN 978-954-23-1712-8**

### **Резюме**

За да се противодейства на тези катастрофични рискове „от ново поколение“ е необходимо да се прилага адекватен и ефективен риск мениджмънт, излизащ от пределите на стандартното застраховане и презастраховане. Протичащите процеси на консолидация във всички сектори и сфери на икономиката, променят традиционните похвати за управление на риска. Рисковите, които пораждат тези процеси на консолидация и глобализация надхвърлят сами по себе си капацитетите на всички застрахователи и презастрахователи и се налага да се използва капацитета на световните финансови пазари и свободните парични средства на различни институционални инвеститори.

### **Abstract**

In order to counteract these "new generation" catastrophic risks, it is necessary to apply adequate and effective risk management, going beyond the limits of standard insurance and reinsurance. The



ongoing processes of consolidation in all sectors and spheres of the economy are changing traditional approaches to risk management. The risks that arise from these processes of consolidation and globalization exceed by themselves the capacities of all insurers and reinsurers, and it is necessary to use the capacity of the world financial markets and the free cash resources of various institutional investors.

**13. Вазов Р., "Системата "бонус-малус" предложения". "VUZF Review", Online journal for economics, Volume 3(7), Number 3, 2018 ISSN 2534-9228**

#### **Резюме**

Изложените постановки, бележки и коментари са по повод и във връзка с обявеното обществено обсъждане на Проекта на Наредбата за единните изисквания за коригирането на застрахователната премия при прилагането на система „бонус-малус“ при задължителната застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите“ в РБ.

Представеното становище е изцяло на автора и не ангажира никоя институция.

#### **Abstract**

The presented statements, notes and comments are on the occasion of and in connection with the announced public discussion of the Draft Ordinance on the uniform requirements for the adjustment of the insurance premium when applying the "bonus-malus" system for the compulsory insurance "Civil liability of motorists" in the Republic of Bulgaria. The opinion presented is entirely the author's and does not commit any institution.

**14. Вазов Р., Илиева Д. "Neuro-linguistic programming techniques for perfecting presentation skills", Selected papers presented at 3rd m-sphere international conference for multidisciplinary in science and business. ISBN: 978-953-7930-06-6**

## **Резюме**

Тази статия има за цел да представи комуникационните техники за невролингвистично програмиране (НЛП), които могат да бъдат използвани от хора в бизнеса или в академичните среди. Авторът има за цел да разграничи критично НЛП техниките за усъвършенстване на уменията за представяне и НЛП техники, използвани за други проблемни области. Методологията на изследването включва преглед на различните НЛП методи, използвани за подобряване на практиките за моделиране, поведенческо развитие и стратегическо разбиране. Показват се различни НЛП инструменти, техники и процеси за подобряване на презентационните умения и за привеждането им на друго ниво.

## **Abstract**

This article aims to introduce Neuro-Linguistic Programming (NLP) communication techniques that can be used by people in business or academia. The author aims to critically distinguish between NLP techniques for improving presentation skills and NLP techniques used for other problem areas. The research methodology includes an overview of the various NLP methods used to improve modeling practices, behavioral development, and strategic understanding. Various NLP tools, techniques and processes are shown to improve presentation skills and take them to another level.

**15. Вазов, Р. „Мониторинг на застрахователния риск и риска при паричните потоци на ЗАД „Булстрад Виена Иншуранс Груп” АД в условията на задълбочаваща се криза“. V международна научна конференция "Демараж или забавен каданс за икономиката и финансите?/По примера на ЕС и България/", 2014. .**

## **Резюме**

В теорията и практиката на корпоративния, включително и на застрахователния риск мениджмънт понятието "мониторинг" се дефинира многовариантно, в зависимост от сферата на приложение на риск мениджмънта. В крайна сметка обаче се стига до общото схващане, че това е непрекъснато наблюдение, набиране на информация, актуализиране на данни и предприемане на действия за подобряване на рисковата ситуация и изложеност на застрахованите обекти и субекти.

Във финансовата сфера, особено при управлението на риска в застраховането и поспециално при паричните потоци на застрахователното дружество, специфичните аспекти, рискове и тяхното управление налагат мониторингът на риска да се разглежда в по-различен същностно-съдържателен смисъл. Освен това, съвременната бизнес среда се характеризира с още по-интензивна динамика и по-висока степен на неопределеност, отколкото по-рано, което налага излизането от традиционните (класическите) концепции и съответно актуално третиране на понятията и явленията.

С оглед на казаното по-горе, в следващото изложение мониторингът на риска при паричните потоци на ЗАД "Булстрад" е представен в сравнително по-широк обхват и аспекти. По-конкретно, наред с непрекъснатото наблюдение, периодичната преоценка на рисковата ситуация и изложеност, които се препоръчват и практикуват в традиционния смисъл, включваме действията и направленията, в които би следвало да се предприемат съответните мерки за снижаване на риска и подобряване на финансовите и застрахователнотехническите резултати на дружеството в изследваната сфера.

Собствените ни виждания, препоръки и свързаните с тях проблеми за практически действия от страна на ЗАД "Булстрад" се базират именно на установените факти, състояния и изложените там постановки, изводи и заключенията от тях. Те са представени и аргументирани в следващото изложение.

## **Abstract**

In the theory and practice of corporate, including insurance risk management, the term "monitoring" is defined multivariately, depending on the field of application of risk management. In the end, however, it is generally understood that it is continuous monitoring, collecting information, updating data and taking action to improve the risk situation and exposure of the insured objects and entities.

In the financial sphere, especially in the management of risk in insurance and in particular in the cash flows of the insurance company, the specific aspects, risks and their management require risk monitoring to be considered in a different substantive sense. In addition, the modern business environment is characterized by even more intense dynamics and a higher degree of uncertainty than before, which necessitates a departure from traditional (classical) concepts and an up-to-date treatment of concepts and phenomena.

In view of the above, in the following statement, the risk monitoring of the cash flows of Bulstrad CJSC is presented in a relatively wider scope and aspects. More specifically, along with the continuous monitoring, periodic reassessment of the risk situation and exposure, which are recommended and practiced in the traditional sense, we include the actions and directions in which

appropriate measures should be taken to reduce the risk and improve the financial and insurance technical results of the company in the researched field.

Our own views, recommendations and related problems for practical actions on the part of ZAD "Bulstrad" are based precisely on the established facts, conditions and the statements, conclusions and conclusions presented there. They are presented and argued in the following exposition.

**16. Вазов Р., „Концептуална рамка и съдържание на риск мениджмънта при паричните потоци“, Глобални, национални и корпоративни процеси и политики през посткризисния период в застраховането и осигуряването, Свищов, Акад. из-во "Ценов", 2010, с. 263-275, ISBN 978-954-23-0499-9**

#### **Резюме**

В практически и теоретически аспект концепцията „риск мениджмънт“ е еволюционно явление. На всеки етап от общественоекономическото развитие на обществото риск мениджмънта е отговарял на съответното равнище на потребностите за противодействие на риска особено в сферата на бизнеса. С усложняването на общественое политическите системи риск мениджмънта се е превърнал в необходимост. Риск мениджмънта на паричните потоци принадлежи включително и в застраховането, към корпоративния и в частност финансовия риск мениджмънт

#### **Abstract**

In practical and theoretical aspect, the concept of "risk management" is an evolutionary phenomenon. At each stage of society's socio-economic development, risk management has responded to the appropriate level of the needs for countering risk, especially in the business sphere. With the complexity of public and political systems, risk management has become a necessity. Risk management of cash flows belongs, including in insurance, to corporate and, in particular, financial risk management

**9. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни толове**

**17. Вазов Р., Желязкова В.. „Иновативни подходи при застраховането на рискове от климатичните промени“ София 2016 г. Годишник на ВУЗФ, том 11, 2018 г., ISSN: 13127918**

## **Резюме**

Разглеждането на климатичните промени като предизвикателство пред застраховането е обусловено от обстоятелството, че опасностите, дължащи се на тези аномалии, стават все по-мощни, интензивни и катастрофични, а възможностите на традиционното застраховане се оказват все по-малко адекватни и ефективни за тяхното застрахователно покритие. Проучванията на различни специализирани институции и статистиката от тях са показателни, че климатичните опасности и последиците от тях все по-често и по-осезателно стават причина за огромни, дълготрайни, понякога невъзстановими материални и нематериални загуби, причинявани на естествените и обществените системи и отделните граждани. От своя страна бизнесът и обществеността търсят все по-ефикасна и ефективна застрахователна защита.

Целта на настоящата студия е да очертае някои иновативни подходи при застраховането на рисковете от климатичните промени въз основа на международни изследвания и практика. Мнението на авторите е, че развитието на климатичните промени ще продължава в обозримото бъдеще и затова е изключително важно както застрахователните компании, така и техните клиенти, да отчитат влиянието им върху своите дейности. Пренебрегването или подценяването на тези рискове би довело до реализиране на загуби и за двете страни, или най-малкото до функциониране в среда на завишена несигурност от проявлението на вероятни, но незастраховани, щети.

## **Abstract**

Viewing climate change as a challenge for insurance is conditioned by the fact that the hazards due to these anomalies are becoming increasingly large-scale, intense and catastrophic, and the possibilities of traditional insurance are proving to be less and less adequate and effective for their insurance coverage . Studies by various specialized institutions and their statistics show that climate hazards and their consequences are increasingly and more significantly becoming the cause of huge, long-lasting, sometimes irreparable material and non-material losses caused to natural and social systems and individual citizens . In turn, businesses and the public are looking for ever more efficient and effective insurance protection.

The purpose of the present study is to outline some innovative approaches to insuring climate change risks based on international research and practice. It is the opinion of the authors that the development of climate change will continue for the foreseeable future and therefore it is extremely important that both insurance companies and their customers consider its impact on their activities. Ignoring or underestimating these risks would result in both parties realizing losses, or at the very least operating in an environment of increased uncertainty from the occurrence of probable, but uninsured, damages.

**18. Вазов Р. Пътят на предприемача (Концепции за провала), академично издателство "Талант", годишник на ВУАПП, ISSN 1314-9113, ISSN 2535-0609**

#### **Резюме**

Целта на тази разработка е да анализира предприемаческите провали и да очертае рамка за бъдещи изследвания. Докато основната цел на всички предприемачески концепции е успешното използване на предприемаческите възможности, провалът не е непременно напълно отрицателен резултат, тъй като някои неуспехи могат да поставят основата за последващ успех. Този път от неуспех до успех може да се наблюдава при разработването на нови продукти в корпорациите, както и в самите предприемачи.

#### **Abstract**

The purpose of this paper is to analyze entrepreneurial failures and outline a framework for future research. While the main goal of all entrepreneurial concepts is the successful exploitation of entrepreneurial opportunities, failure is not necessarily a completely negative outcome, as some failures can set the stage for subsequent success. This path from failure to success can be observed in the development of new products in corporations as well as in entrepreneurs themselves.

**19. Вазов Р. "Предприемачество и рисков капитал", Годишник на ВУЗФ, том 12, 2018 г., ISSN: 1312-7918**

#### **Резюме**

През последните няколко години процесът на финансиране с рискови капитали се промени драстично. Тези промени подчертаха значението на задълбоченото разбиране на

рисковия процес, за да се гарантира изграждането на икономически солидни предприемачески дружества, водещи до успешното набиране на средства, до техния бърз и устойчив растеж и накрая до успеха на техните инвеститори. Студията за рисковия капитал и предприемачеството отразява тези радикални промени и тяхното въздействие върху създаването и развитието на рискови предприятия. Като използваме нашия опит и се възползваме от прозренията на безброй експерти, разработката маркира основните неща, които трябва да знаете, за да успеете в тази индустрия - независимо от вашия сектор и вашата роля в него.

### **Abstract**

Over the past few years, the venture capital funding process has changed dramatically. These changes have highlighted the importance of a thorough understanding of the risk process to ensure the building of economically sound entrepreneurial companies leading to successful fundraising, their rapid and sustainable growth and ultimately the success of their investors. The study of venture capital and entrepreneurship reflects these radical changes and their impact on the creation and development of ventures. Using our experience and drawing on the insights of countless experts, the development highlights the essentials you need to know to succeed in this industry - regardless of your sector and your role in it.

### **Публикувана глава от колективна монография**

**20. Р. Вазов, Л. Русенова, М. Атанасова, С. Трифонова, Кремена Шутилова-Илчовска, „Предизвикателства пред финансовият сектор и финансовата интермедиация в България в контекста на присъединяването към европейския съюз“, УНСС, Университетско издателство „Стопанство“, 2006 г.**

### **Резюме**

Изследването е посветено на състоянието и предизвикателствата пред небанковия сектор, като тук са обхванати проблемите на застраховането. Наред с анализа на общите тенденции е отделено внимание и на анализа на пазарните коефициенти на общозастрахователните дружества. В края на главата са направени изводи и препоръки за развитието на застрахователния сектор.

### **Abstract**

The study is dedicated to the state and challenges facing the non-banking sector, and the problems of insurance are covered here. Along with the analysis of general trends, attention is also paid to the analysis of market ratios of non-life insurance companies. At the end of the chapter, conclusions and recommendations are made for the development of the insurance sector.